

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Ситник Н.С., Юркевич Г.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті проаналізовано особливості торговельних-економічних відносин України з Європейським Союзом. Досліджено аналіз сучасного стану розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом. Визначено чинники, що ускладнюють торгівлю України з країнами ЄС.

Ключові слова: торговельно-економічні відносини, Європейський Союз, експорт, імпорт, зовнішня торгівля.

Постановка проблеми. Основним важливим і незмінним зовнішньополітичним орієнтиром України, є євроінтеграція, тому проблеми оптимізації зовнішньої торгівлі в сучасних умовах мають важливе стратегічне значення. В умовах глобалізації світових економічних відносин торговельно-економічне співробітництво є одним з пріоритетних напрямів економічного розвитку країн, які спрямовані на зростання макроекономічних показників держави та на її поступову інтеграцію у світове господарство. Участь України в сучасних інтеграційних процесах, зокрема, у міжнародній торгівлі, зумовлена перевагами міжнародного поділу праці, а також потребою подолати штучну відокремленість нашої держави від світового господарства. Взаємозалежність та ефективність економічного зростання від розвитку торговельно-економічних відносин України з країнами ЄС є пріоритетним напрямом розвитку національної економіки.

Питання розвитку торговельно-економічних відносин України з Європейським Союзом є актуальним, оскільки це наймогутніше глобальне економічне об'єднання з найбільшим і найпривабливішим ринком збуту. Активізація зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами ЄС є одним з інструментів урядової політики у вирішенні першочергових завдань: підвищенні вітчизняної економіки, зростанні добробуту населення, якості та рівня його життя та відкриває нові можливості для економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми та особливості розвитку торговель-

но-економічних відносин України та Європейського Союзу досліджуються багатьма закордонними та вітчизняними науковцями, серед яких О. Береславська, Б. Брюмер, В. Гейц, С. Крамон-Таубадел, Ф. Манчін, Т. Мельник, Т. Осташко, Л. Шепотило, Л. Шинкарук, С. Хес та інші. Велику увагу теоретичному та практичному вивченню питань розвитку торгівлі між Україною і ЄС приділяють І. Бабець, Дж. Лангбейн, Г. Мерніков. Однак, зважаючи на об'єктивний розвиток зовнішньоекономічних відносин України з країнами ЄС, це питання вимагає постійного дослідження та аналізу.

Мета статті полягає у аналізі стану та визначенні перспектив розвитку торговельно-економічних відносин України з Європейським Союзом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейський Союз є одним з основних торговельних партнерів України. Правовою основою відносин України та ЄС є Угода про партнерство та співробітництво від 16 червня 1994 р. (набула чинності 1 березня 1998 р.), яка започаткувала співробітництво із широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань [3].

21 березня 2014 р. Україна підписала політичну частину асоціації з метою подальшого вступу до ЄС, а 27 червня 2014 р. – економічну. Положення Угоди, які увійшли в дію 1 вересня 2017 року – це частини розділів, що стосуються економічного співробітництва, соціальної політики, трудового законодавства, гендерної рівності, здоров'я та безпеки праці, а також здоров'я громадян. Визначною датою стало 11 червня 2017 р. – безвізовий

режим між Україною та ЄС. Усі ці події свідчать, що співробітництво України та ЄС посилюється на різних рівнях та у різних сферах [1].

За даними Державної служби статистики протягом 2015-2017 рр. торговельно-економічне співробітництва між Україною та ЄС зміцнювало свої позиції. Євросоюз за результатами I півріччя 2017 року залишається одним із основних торговельних партнерів України з питомою вагою торгівлі товарами та послугами 39,9% від загального обсягу торгівлі України (у порівнянні з аналогічним періодом 2016 р. зменшилась на 0,6%).

У звітному періоді 2017 р. обсяги експорту до ЄС збільшились на 22,8% (або на 1737 млн дол. США) та становили 9365,5 млн дол. США. Питома вага експорту товарів та послуг до країн ЄС у 2016 р. збільшилась на 4,8%, у 2017 р. на 0,6% і становила 36,9% та 37,5% від загального обсягу експорту товарів та послуг України відповідно. Також відбулось збільшення обсягів імпорту з ЄС у грошовому вимірі (у 2017 р. на 21,3% або на 1858,2 млн дол. США). Питома вага імпорту з країн ЄС у 2015 р. становила 41,5%, у 2016 р. спостерігається її збільшення на 2,8%, а у 2017 р. зменшення на 2,1%, що становила 42,3% від загального обсягу імпорту в Украї-

ну. У двосторонній торгівлі між Україною і ЄС за 6 місяців 2017 р. сальдо склалось негативним (-1230,7 млн дол. США) та збільшилось у порівнянні з аналогічним періодом 2016 р. на 120,3 млн дол. США (табл. 1) [4].

Як видно з таблиці 1, найбільший обсяг ЗТО по Україні склав у 2017 р. – 50 022,7 млн дол. США, а у 2016 р. – 40 367,9 млн дол. США, що на 3 142,8 млн дол. США менше ніж у 2015 р. ЗТО з ЄС у 2015 р. склав 15 888,8 млн дол. США, у 2016 – 16 365,5 млн дол. США, а у 2017 р. – 19 961,6 млн дол. США, що на 3 596,1 млн дол. США більше ніж у 2016 р. Протягом 2015-2016 рр. Україна зберігає з ЄС від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі, що зумовлено значно більшим обсягом імпорту з ЄС, ніж експорту до нього.

Згідно з даними Державної служби статистики, найбільшим покупцем українських товарів у ЄС залишається Польща – експорт до цієї країни зріс на 25,9%, до 1,25 млрд дол. США. На другому місці – Італія (+27,3%, до 1,18 млрд дол. США). До європейського топ-3 також увійшли Нідерланди (+48,5%, до 0,77 млрд дол. США), посунувши Німеччину (+5,3%, до 0,72 млрд дол. США). Темпи зростання експорту за перше півріччя 2017 р. в порівнянні з минулорічними показниками найбільшими виявились у Бельгію (на 74,8%), Литву (на 67,6%) Велику Британію (на 61,8%) та Австрію (на 55%). Скорочення експорту серед країн ЄС помічено лише у Франції (-4,7%) та Болгарії (-5,5%).

Основними товарами для українського експорту за перше півріччя 2017 р. були чорні метали (1,47 млрд дол. США), зернові культури (1,1 млрд), електричні машини (957 млн дол. США), жири та олія (783 млн дол. США) (рис. 1).

Як бачимо з рисунку 1 лідери продажів саме сировинна продукція – метало- та агропродукти. Єдиним винятком у цьому списку є експорт електротехнічної продукції. Його основу становить продаж автомобільного проводу – 60%. Це спричинено європейськими автомобільними підприємствами, які від-

Рис. 1. Структура експорту товарів до країн ЄС за січень-червень 2017 р., млн дол. США

Джерело: побудовано на основі [2]

Зовнішня торгівля товарами та послугами України з ЄС за січень-червень 2015-2017 рр., млн дол. США

Таблиця 1

	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2016/2015		2017/2016	
				млн дол. США	%	млн дол. США	%
ЗТО всього по Україні	43 510,7	40 367,9	50 022,7	-3 142,8	92,7	9 654,8	123,9
ЗТО з ЄС	15 888,8	16 365,5	19 961,6	476,7	103,0	3 596,1	122,0
Питома вага у загальному обсязі	36,5%	40,5%	39,9%	-	-	-	-
Експорт всього з України	22 707,7	20 659,4	24 962,0	-2 048,3	91	4 302,6	120,8
Експорт до ЄС	7 249,2	7 627,6	9 365,5	378,4	105,2	1 737,9	122,8
Питома вага у загальному обсязі	32,1%	36,9%	37,5%	-	-	-	-
Імпорт всього до України	20 803	19 708,5	25 060,7	-1 094,5	94,7	5 352,2	127,2
Імпорт з ЄС	8 639,4	8 738,0	10 596,2	98,6	101,1	1 858,2	121,3
Питома вага у загальному обсязі	41,5%	44,3%	42,3%	-	-	-	-
Сальдо всього по Україні	1 904,7	950,8	-98,7	-953,9	-	-1 049,5	-
Сальдо з ЄС	-1 390	-1 110,4	-1 230,7	279,6	-	120,3	-

Джерело: складено за даними [2]

крили заводи в кількох містах Західної України. Однак, майже вся інша електротехнічна продукція експортується до Угорщини.

За оцінками Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, експорт кукурудзи, феросплавів та залізної руди за перше півріччя 2017 р. до країн ЄС найбільше зріс в порівнянні з аналогічними показниками минулого року. Так, експорт руди та концентратів залізних вдалося наростити на 97% – а це додаткові 365,9 млн дол. США. На феросплавах вдалося заробити 121,3 млн дол. США, збільшивши експорт на 66,8%. Кукурудзи за перші 6 місяців 2017 р. продали в ЄС на 54,3% більше, ніж за перше півріччя минулого року, заробивши ще 344 млн дол. США [4].

Варто зазначити, що таке зростання експорту зумовлене тим, що у 2017 р. митниці видали близько 35 тисяч сертифікатів EUR.1, як доказ, що товари відповідають вимогам правил визначення преференційного походження, встановлених в Угоді про вільну торгівлю між Україною та державами Європейської асоціації вільної торгівлі, при застосуванні преференційних ставок звільного мита [5].

Щодо торгівлі послугами, то вони складають третину обсягів торгівлі з ЄС. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, обсяги торгівлі послугами у грошовому виразі збільшилися на 4,3% або на 107,8 млн дол. США та склали 2 601 млн дол. США. Це найбільша частка серед наших партнерів за обсягами торгівлі послугами. Питома вага торгівлі послугами між Україною та ЄС у 2016 р. зменшилася на 0,2%, а у 2017 р. зменшилася на 1,5% та складала 34,5% від загального обсягу торгівлі послугами України. У 2016 р. спостерігалось зменшення обсягів торгівлі послугами України з ЄС, однак вже у 2017 р. можна побачити зростання (рис. 2).

Як видно з рисунку 2 обсяги експорту послуг у грошовому виразі у 2016 р. зменшилися на 0,03%, спостерігається незначне зменшення, тоді як у 2017 р. експорт послуг у грошовому виразі збільшився на 6,4% або на 91,4 млн дол. США та склався в обсязі 5 003,60 млн дол. США. Щодо обсягів імпорту послуг у грошовому виразі, то у 2016 р. спостерігається зменшення на 10,3% або на 121,3 млн дол. США, а у 2017 р. – збільшення на 1,5% або на 16,5 млн дол. США та становлення в обсязі 2 528,40 млн дол. США.

У двосторонній торгівлі між Україною та ЄС склалося позитивне saldo, яке збільшилося у січні-червні 2016 р. у порівнянні з аналогічним 2015 р. на 120,8 млн дол. США та склалося в розмірі 383,5 млн дол. США, у січні-червні 2017 р. в порівнянні з січнем-червнем 2016 р. – на 75,1 млн дол. США та склалося у розмірі 458,6 млн дол. США.

Найбільше за останнє півріччя зросли відповідно до аналогічних показників 2016 року транспортні послуги, послуги переробки матеріальних ресурсів, послуги у сфері комунікації та ІТ-сфері, ділові послуги та послуги з ремонту й технічного обслуговування.

Основними партнерами України у торгівлі послугами у січні-червні 2017 року стали такі країни ЄС як Великобританія 17,5%, Німеччина 15,0%, Кіпр 8,0%, Польща 7,2%, Австрія 4,8%.

Наведені вище дані дозволяють констатувати доволі динамічний процес торговельно-економічного співробітництва України та ЄС. Однак, потрібно звернути увагу на чинники, що ускладнюють торговельні відносини між Україною та країнами ЄС. Це, насамперед, низька конкурентоспроможність українських товарів і послуг на ринках ЄС та висока собівартість експортної продукції, кількісні обмеження торгівлі певними товарами та високі європейські стандарти і технічні регламенти (сертифікація, санітарні, фіто-санітарні норми, екологічні вимоги), а також труднощі, пов'язані із забезпеченням національного режиму та формальностями, пов'язаними з імпортом і експортом, митною оцінкою, захистом інтелектуальної власності.

Аналіз тенденцій та закономірностей розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та ЄС дає можливість визначити основні перспективи подальшого розвитку українського бізнесу, а саме доступ до найбільшого ринку у світі, в якому мешкають понад 500 мільйонів споживачів, а європейський бізнес матиме можливість скористатися простішим доступом до українського ринку та будувати нові відносини з партнерами. Все це вимагає реформування українського законодавства, ухвалення Україною ряду законодавчих актів та стандартів з ЄС, які визнані на міжнародному рівні, що в перспективі означатиме рівне ставлення до товарів з України поряд із товарами ЄС на всьому внутрішньому ринку Європейського Союзу. Це можливість для України експортувати свою продукцію не тільки до ЄС, але й спрощений вихід української продукції на ринки третіх країн.

Вільна торгівля з ЄС – це можливість [6]:

- виходу на один з найбільших, найпотужніших та найбільш захищених ринків світу;
- конкурувати на рівних умовах та нарощувати обсяги експорту до одного з найважливіших торговельних партнерів України;
- збільшення кола потенційних споживачів української продукції;
- знайти нових партнерів та диверсифікувати свої експортні потоки з метою мінімізації ризи-

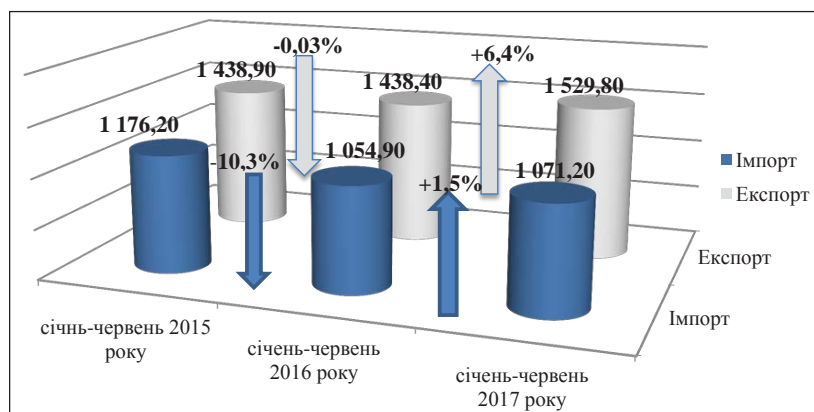

Рис. 2. Динаміка обсягів торгівлі послугами України з ЄС за січень-червень 2016-2017 рр., млн дол. США

Джерело: побудовано на основі [2]

ків у разі неможливості доступу на ринки певних країн СНД;

- спрощення процесів залучення технологічних та інноваційних рішень, що реалізуються у країнах ЄС;

- покращення доступу до якісної імпортової техніки, насіння, засобів захисту рослин тощо;

- збереження суверенітету у визначенні та здійсненні зовнішньоекономічної політики.

Окрім цього, реформи покращать загальний бізнес-клімат в Україні, а саме збільшить довіру інвесторів. Покращення інвестиційного та бізнес-клімату з ЄС сприятиме поширенню в Україні нових методів управління та технологій, що поліпшить якість та ефективність українського виробництва.

Висновки. Розвиток торговельних-економічних відносин України з ЄС в найближчій перспективі залежить від виваженої політики уряду держави щодо стимулювання власного виробництва та інвестиційної діяльності за допомогою широкого спектра фінансово-економічних та організаційно-правових механізмів. Україна обрала шлях на інтеграцію до Європейського Союзу, який є одним з найбільших об'єднань світу та водночас одним із найбільших ринків світу. Однак вимоги, які ставить ЄС до якості продукції українським компаніям, задовольнити буде нелегко. Проте торговельно-економічне співробітництво для України з ЄС є надзвичайно важливим, тому для поглиблення цього співробітництва Україна повинна забезпечити якість і конкурентоспроможність своїх товарів і послуг.

Список літератури:

1. Відносини між ЄС та Україною: інформаційна довідка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_uk/29685.
2. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm.
3. Історія відносин України – ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua/article/1955/istoriya-vidnosin-ukrajina---jes.html>.
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
5. Про затвердження Порядку заповнення та видачі митницею сертифіката з перевезення товару EUR.1 відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та державами САВТ [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0644-14>.
6. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/atm>.

Ситник Н.С., Юркевич Г.И.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ УКРАИНЫ С ЕВРОПЕЙСКИМ СОЮЗОМ

Аннотация

В статье проанализированы особенности торговых-экономических отношений Украины с Европейским Союзом. Исследовано анализ современного состояния развития торгово-экономического сотрудничества между Украиной и Европейским Союзом. Определены факторы, осложняющие торговлю Украины со странами ЕС.

Ключевые слова: торгово-экономические отношения, Европейский Союз, экспорт, импорт, внешняя торговля.

Sytnyk N.S., Yurkevych H.I.

Ivan Franko National University of Lviv

THE MODERN STATE OF DEVELOPMENT OF TRADE-ECONOMIC RELATIONS OF UKRAINE WITH THE EUROPEAN UNION

Summary

The article analyzes peculiarities of trade and economic relations between Ukraine and the European Union. The analysis of the current state of development of trade and economic cooperation between Ukraine and the European Union is researched. The factors that complicate Ukraine's trade with EU countries are determined.

Keywords: trade and economic collaboration, European Union, export, import, foreign trade.